

INFORMATIKAI FEJLESZTÉSI TERV

(LOKÁLIS ÉS TERÜLETI INFRASTRUKTÚRA, HARDVEREK, SZOFTVEREK, KÉPZÉS).

Az informatikai terv részletezi a fejlesztési koncepcióban megfogalmazott technológiai váltás megvalósulását, az intézmény egészét és egyes szervezeti egységeit konkrétan érintő változásokat.

Az informatikai fejlesztésben kulcsfontosságú szerepet játszik:

- a könyvtár egészét átfogó egységes informatikai rendszer kialakítása,
- modern informatikai eszközpark telepítése és folyamatos szinten tartása,
- integrált informatikai infrastruktúra (lokális hálózatok, megfelelő sávszélességű hálózati kapcsolatok, belső hálózat) kiépítése,
- a könyvtári integrált szoftver alkalmazása,
- a hálózati szolgáltatások elérhetőségének általánossá tétele,
- a könyvtári munkaszervezet és feladatellátás racionalizálása,
- a könyvtári rendszer állapotáról gyűjtött információk gyors visszacsatolása, a vezetési döntések jobb megalapozása,
- az alkalmazók (könyvtárosok, olvasók) folyamatos képzése a rendszer hatékony működtetése érdekében.

Az elmúlt időszakban a Központi Könyvtár újjáépítésével, teljes körű számítógépesítésével, az új integrált könyvtári rendszerünkre való átállással megalapoztuk a könyvtári munkafolyamatok centralizálását. A következő 5 év elsődleges feladatának tekintjük a központosított, számítógépen nyilvántartott gyarapítási és szerzeményezési rendszer bevezetését, valamennyi tagkönyvtárunk számítógéppel való ellátását, és azok központi adatbázishoz való csatlakozásának megszervezését. A könyvtári munkafolyamatok számítógépesítésével adottak a lehetőségek a valódi központosított munkafolyamatok kialakítására. Célunk az elkövetkező időszakban, hogy valamennyi munkafolyamat központi telephelyen végezhető legyen, melynek előfeltétele a kiszolgáló osztályok munkájának átszervezése, illetve bővítése.

A fejlesztési munka első szakaszában a könyvtárak három kategóriába sorolásával meghatározva azok feladatait, infrastruktúrájuk fejlesztésével megoldjuk a mai kor követelményeihez igazodó információs központtá válásukat.

Az informatikai felügyeletet jelenleg az Informatikai Osztály külső rendszergazdák segítségével látja el. A könyvtárak központi adatbázishoz való kapcsolásával a külső rendszergazdák feladatait az osztály dolgozói folyamatosan átveszik. A megnövekedett feladatok ellátásához az osztályon belül csoportok létrehozása kívánatos:

1. Fejlesztési- és oktatási csoport

Feladatai

- A felmerülő könyvtár-informatikai feladatok ellátása: a könyvtári munkafolyamatok teljes számítógépesítése, a Corvina fejlesztési munkáinak menedzselése,
- A központi honlap karbantartása, fejlesztése,
- Javaslatétel új szoftverek beszerzésére, verziókövetés,

- A felhasználók folyamatos továbbképzése, az újonnan belépő dolgozók felkészítése a számítógépek használatára a könyvtári feladatokhoz (integrált rendszer oktatása), a számítógépes ismeretek terjesztése a könyvtár egészében.
- Bibliográfiai adatok forgalmazása.

2. Üzemeltetési Csoport:

Feladatai

- az egyes telephelyek távfelügyelete, a könyvtárakban a számítógépes hálózat üzemeltetése,
- az informatikai eszközök működtetése, a hardverek és perifériái üzembe helyezése és működtetése,
- a használatban lévő szoftverek installálása, karbantartása,
- informatikai ügyelet ellátása a könyvtárak nyitvatartási idejében,
- gond esetén hibaelhárítás megszervezése (szervizeltetési javaslattétel, kiszállás a helyszínre).

I. Meglévő integrált könyvtári rendszereink működése, lehetőségek, távoli célok

A könyvtár egészében alkalmazott integrált könyvtári szoftver alapvetően átalakítja a könyvtári munkafolyamatokat és az alapvető szolgáltatásokat (katalógushasználat, kölcsönzés, stb.) :

- egységes rendszerbe foglalja a könyvtári tevékenység jelentős részét,
- lehetővé teszi a hálózat egészére kiterjedő központi szolgáltatások (gyarapítás, katalogizálás, informatikai rendszer üzemeltetése, stb.) továbbfejlesztését,
- lehetővé teszi magas színvonalú szolgáltatások biztosítását a ellátó rendszer valamennyi pontján,
- átalakítja a szolgáltatások eszközzrendszerét,
- alapvetően megváltoztatja adatok, információk tárolását és hozzáférhetőségét.

Központi számítógépes katalógus

A Corvina adatbázis alkalmas a távoli (Interneten keresztül) elérésre, így a távolról történő gépi kölcsönzés és katalógus-használat adott.

- A központi katalógus jelenleg a Központi Könyvtár nyomtatott és az egész tagkönyvtári hálózat nem hagyományos dokumentumainak bibliográfiai és példányadatait tartalmazza. Az adatok teljessé tételére folyamatosan erőforrást kell biztosítani (rövid rekordok kiegészítése, honosítások).
- A katalógus hosszabb távon befogadja a különgyűjtemények (aprónyomtatványok, képek, stb.) keresett egységeinek leírását is.
- Az analitikus feltárás részben az eddig épített szakirodalmi/helyismereti adatbázisok integrálását, részben általános szolgáltatási feladatok megoldását jelenti.
- A központi katalógus a lelőhely nyilvántartás szerepét teljesen akkor töltheti be, ha a régiók adatbázisait a központi adatbázisba töltjük (konvertáljuk),
- A tagkönyvtárakban található példányok honosítását befejezzük (a régiók adatainak betöltése után már csak a Corvina adatbázisban).
- Megoldjuk a központi katalógus elérését valamennyi szolgáltató helyen.
- A központi katalógus a dokumentumok hozzáférhetőségével kapcsolatos információkat a központi kölcsönzési rendszerbe bekapcsolt tagkönyvtárak vonatkozásában szolgáltat.
- A központi katalógus a központosított gyarapítás bevezetésétől az állományadatok

nyilvántartásának szerepét is betölti, leltár-funkciót lát el a nem Corvina rendszerben szolgáltató könyvtárakban is.

Helyi számítógépes katalógusok

- Kiinduló helyzet:
 - A régióközpontok tartják nyilván a példányadatokat, a szerzeményezés, állományba vétel, selejtezés központilag történik. Bevételezés után a dokumentumok átkerülnek végleges helyükre, a fiókkönyvtárakba. A számítógéppel rendelkező fiókkönyvtárakban a példányadatok a TextLib import program segítségével kerülnek be, a hagyományos katalógusokba cédulák formájában. A helyi jelzetekkel ellátva kölcsönzésbe kerüléskor már ott vannak a példányinformációk az adott helyen.
 - A számítógépes kölcsönzést folytató könyvtárak – I/1, X/4, XI/1, XIII/8, XIX/3, XXIII/1 - a dokumentumokkal együtt kapják az importálandó állományt floppy, betöltés után azonnal kölcsönözhetőek így a könyvek. A nem hagyományos dokumentumok induló adatbázisát a könyvtárak rendelkezésére bocsátjuk. A növekmények betöltése még nem megoldott, ezért a példányadatok honosítását helyben kell elvégezni.
 - Pillanatnyilag a honosított állománnyal rendelkező fiókkönyvtárak saját adatbázisukban csak a saját példányokat láthatják.
 - A TextLib lehetőségeit kihasználva a tagkönyvtárakban telepítettük a régióközpont másolati adatbázisát, melyet havonta aktualizáltunk. Ez a fajta tájékoztatási lehetőség átmenetileg megszűnik.

Központosítási tervek

- A helyi katalógusok felszámolását folyamatosan végezzük. Első lépésként a régióközpontok állományát töltjük be a Corvinába. Ezzel megszűnik az a lehetőség, hogy az egy régióba tartozó tagkönyvtárakban másolati régiós adatbázisokat állítsunk fel.
- Az Internet-eléréssel rendelkező tagkönyvtárak számára szinte azonnal nyitott a lehetőség a gépi kölcsönzésre való átállásra.
- Átmenetileg a kisebb könyvtárak floppy megkaphatják saját adataikat és tájékoztathatnak a TextLib segítségével. Azonban az adatbázisok aktualizálása nem megoldott, emiatt a helyi gépi kölcsönzéseket fel kell számolni, és a példányok központi katalógusba kerülésével egyidőben a központi adatbázishoz kapcsolódással kell a gépi kölcsönzéseket bonyolítani.
- Távlabbi célunk, hogy a legkisebb könyvtárakban is megoldjuk a távolról történő kölcsönzést, megszüntetve a dupla munkát és a helyi (FSZEK-en belüli) rekordforgalmazási rendszert.
- FSZEK egésze számára házi adatrögzítési szabályzatot kell készíteni.

Kölcsönzés Corvina rendszerrel

- Jelenleg a Központi Könyvtárban használjuk a Corvina kölcsönzési modulját, a kölcsönzés itt bejártott, az adatbázis távolról történő használata, a tagkönyvtárakban a gépi kölcsönzések megkezdhetők a régiós adatbázisok betöltése után.
- A FSZEK központi adatbázishoz csatlakozás előfeltétele az olvasói adatbázis kiépítése. Módosítani kell a használati szabályzatot az alábbiak szerint:

- lehetővé kell tenni az olvasók számára a több könyvtárból egy olvasójeggyel történő kölcsönzést,
 - ki kell dolgozni a több-könyvtár egyidejű használatára vonatkozó tarifa-rendszert,
 - egyértelművé kell tenni a FSZEK-en belüli átkölcsönzésekre vonatkozó szabályokat!
- Létre kell hozni egy továbbképzésekkel foglalkozó csoportot, melynek feladata az újonnan belépő dolgozók oktatása a Corvina használatára (ld. Informatikai Osztály átszervezése)

Gyarapítás Corvinában

A Corvina szerzeményezési modulja elkészült. Az első régióközpont adatbázisának betöltésével egyidejűleg a központi szerzeményezés kezdetét veszi. Ezt a munkát a Szerzeményezési és Feldolgozó Főosztály végzi.

Informatikai feladatok:

- Dokumentációt kell készíteni a gyarapítási modul helyi használatáról.
- A távolról történő állomány-ellenőrzés módszerét dokumentálni.
- A távolról történő honosításra adatrögzítési szabályokat lefektetni.
- A Corvina Reports funkciójának segítségével lehet állomány-listákat nyomtatni, illetve ezeket az állománylistákat fájlba menteni, majd Excel táblázatkezelő segítségével rendeztetni. Ez a kisebb tagkönyvtárak nem hagyományos dokumentum-állományának ellenőrzését hosszú távon megoldja. A bérelt vonallal nem rendelkező tagkönyvtárak számára a Régióközpontok biztosítják a listákat.

Periodika-kezelés Corvinában

A Corvina rendszerrel lehetőség van a periodika kezelésére. A modul használatba vétele és a folyóiratok, hetilapok kölcsönzési módjának kialakítása folyamatban van. A gépi kölcsönzés bevezetése elkerülhetetlen a periodika kölcsönzésének szabályozása nélkül, a modul tesztelés alatt áll.

Letétbe adás Corvinával

- Az állománymozgás követését a Corvina letéti moduljával kell végérvényesen megoldani.
- Eddig konkrét listákat nyomtattunk arról, mi kerül ki a tagkönyvtárakba.
- Hosszabb távon – a központi katalógus fejlesztéséhez kötődően - meg kell oldani, hogy a lelőhelyváltozások követését az integrált szoftver zárt rendszerben oldja meg.

Adatforgalmazás

- A Corvina-TextLib rendszerek közötti adatforgalmazás HunMarc formátumban történik. A központi feldolgozó csoport hetente egy napon (szerdánként) a TextLib-be visszatöltött rekordok adatait a könyvtári szabványoknak megfelelően javítja. Ezt elkerülendő célszerű minél előbb átállni a Corvina távoli használatára, így megszűnne a dupla munka.
- A Központi adatbázist forgalmazzuk más könyvtárak számára, jelenleg 14 budapesti és vidéki megrendelőnk van. Folyamatosan áttérünk az adatok HunMarc-ban történő forgalmazására.
- Megoldjuk a nem hagyományos dokumentumok rekordjainak forgalmazását is.

- A gyűjtemények analitikus feltárását meg kell kezdeni Corvinában, ezzel elérhető válnak a külső könyvtárak számára is az eddig csak CD-n hozzáférhető adatbázisok.

II. Központi honlap kialakítása (www.fszek.hu)

A központi honlap célja:

- Aktuális információk közvetítése a FSZEK egészéről
- folyamatos információ-csere az olvasókkal (vendégkönyv)
- a FSZEK egészének (központi könyvtár és tagkönyvtárak) népszerűsítése (bemutató film a web lapon, sok színes fotó, kép megjelenítése. Web kamera segítségével élőképek a Központi Könyvtárról).

Megoldandó feladatok:

- Egységes domain név-rendszer kialakítása
- elektronikus levelezés biztosítása Design egységesítése
- Könnyebb szerkeszthetőség megteremtése az adatok egy adatbázisba konvertálásával, valamint a távoli hozzáférés biztosítása megfelelő jogosultságok kiadásával. Ezáltal lehetővé tesszük
 - a könyvtárak adatainak távolról történő módosítását,
 - a vendégkönyvben feltett kérdések megválaszolását, a nem megfelelő hozzájárulások törlését,
 - új rendezvények publikálását,
 - a könyvtár telefonkönyvében az adatok módosítását,
 - a link gyűjtemény folyamatos aktualizálását.
- Egy központi honlapon kívánjuk a tagkönyvtárak adatainak és honlapjának weben történő megjelenítését szolgáltatni megfelelő biztonsági beállításokkal.
- A Központi Informatikai Osztályon elhelyezett központilag menedzselte Linux-szerveren biztosítjuk az elektronikus levelezést a könyvtárosok számára. Meg kell határozni, kinek lehet illetve kell önálló email-címmel rendelkeznie.
- Tagkönyvtáranként vagy régióként meg kell bízni egy könyvtárost az egyedi honlapok gondozásával.
- A honlap gondozásához megfelelő felhasználói útmutatót el kell készíteni.

III. Internet-szolgáltatás, számítógépek bérlete

A Központi Könyvtárban kialakított gyakorlat szerint az olvasók ingyenesen vagy használati díjért meghatározott időre bérelhetik a számítógépeket.

Széchenyi terv keretében nyert gépeken ingyenes Internet-használat biztosítása:

- A torlódások elkerülése végett célszerű az Internet-időmérő szoftver igénybe vétele.
 - telepítése: egy központi számítógépen a könyvtáros által kezelhető programmal szabályozzuk az igénybevétel idejét
 - korlátozás: kizárólag Internet-használat, online kutatás,
 - A szolgáltatást a könyvtár Használati Szabályzatának figyelembe vételével kell megoldani: saját floppy-használat az olvasók számára tilos, kizárólag a könyvtárban vásárolt formattált floppyk igénybe vételére van lehetőség.
 - Egyéb szoftver-használat csak a nyitvatartási idő 20 %-ban biztosítható – díjazott szolgáltatásként (pl. szakdolgozat írásához Office-használata).

A könyvtárakba egyéb úton bekerült számítógépeken igénybe vehető szolgáltatás:

- Egységes tarifarendszer alapján történik. (300 Ft/óra géphasználati díj, beleértendő szövegszerkesztés, és/vagy Internet-használat)
- Időmérő szoftver használatával kell szabályozni az igazságos szolgáltatást, telepítendő egy könyvtárosi munkaállomásra
- Floppy-használat tiltott, kizárólag a könyvtártól vásárolt floppyn vihető el bármilyen anyag.

IV. Felhasználó-képzés, szoftverek oktatása, továbbképzések

Az Oktatóterem bővítésével egyszerre 20 felhasználó továbbképzését tesszük lehetővé. Az elkövetkező időben még nagyobb figyelmet kell szentelnünk a könyvtárosok és irodai alkalmazottak számítógépes képzésére.

- Az integrált könyvtári rendszerről szükséges ismereteket a fejlesztők, a Központi Könyvtár és az Informatikai Osztály munkatársai adják tovább szervezett tanfolyamok keretében a tagkönyvtárakban dolgozók és az újonnan belépett munkatársak számára.
 - A kölcsönzési modul oktatását a központban dolgozó könyvtárosok végezhetik az Informatikai Osztály három könyvtár-informatikusának közreműködésével.
 - Az Opac használatát a tájékoztató könyvtárosok segítségével oldjuk meg.
 - Az ACQ: szerzeményezési modul és SER: periodika modul oktatását a Dataware és a Szerzeményezési és Feldolgozó Főosztály segítségével végezzük.
 - Folyamatos konzultációs napokat szervezünk az újonnan belépő és a tagkönyvtárakban dolgozó könyvtárosok számára (havi rendszerességgel) a könyvtárosok segítségével.
- Szerződést kötöttünk a Fővárosi Oktatástechnológiai Központtal, akik számítástechnikai alapismeretek, Windows és Office, Internet-felhasználói ismeretek oktatását ajánlották meg akár távoktatás formájában is.
- Az Informatika Osztály az oktatóteremben rendszeres konzultációs napok szervezésével elősegíti a távoktatás keretében tanuló munkatársaink számára az ismeretek elmélyítését.
- A hétévenként kötelező továbbképzési keret terhére a könyvtár munkatársait egyéb akkreditált tanfolyamokra célszerű beiskoláztatni, mely elmélyíti a szakmai ismereteket. Pl. Az Internet-használatára irányuló felhasználó-képzést két intézmény biztosítja a Fővárosi Oktatástechnológiai Központ és a HungarNet Egyesület (utóbbi a Nemzetvédelmi Egyetemen kapott helyet).
- A nyár folyamán a Széchenyi terv keretében munkatársaink megkezdik az olvasók oktatását az Internet használatára.

V. Lokális hálózatok építése, bérelt vonalak

Az elkövetkező 5 év legfontosabb feladatai:

- Évente minimum 10 tagkönyvtárban megoldjuk a lokális hálózat kialakítását és a bérelt vonali kapcsolat kiépítését. Ezzel a fent vázolt központosítás megoldhatóvá válik valamennyi munkafolyamatra vonatkozólag. A Széchenyi-terv keretében ebben az évben jelentős összeget nyertünk, emiatt az infrastrukturális fejlesztési koncepciókat már az idei évben megkezdhetjük.
- 2 évig 23 tagkönyvtárban ingyenes Internet szolgáltatást kell biztosítanunk (160 db számítógépen)

- Központi menedzselési rendszert kell kidolgozni: karbantartás, új eszközök telepítése, hálózatépítés központosítása
- Egységesíteni kell az Internet-szolgáltatót is - NIIF iroda hatáskörébe vonni valamennyi tagintézményt

VI. Informatikai Biztonsági Szabályzat

Az írásba foglalt szabályzatot a központi honlapon elhelyezzük, az új eszközök beszerzésekor azt folyamatosan kiegészítjük.

Feladatok:

- Hardver- és szoftverhibák előfordulása miatt másolati adatbázis kialakításával meg kell oldani a folyamatos zökkenőmentes adatbázis-elérést.
- Katasztrófatervet kell kidolgozni rendszerleállások esetére.
- Kiterjesztett mentési-archiválási rendszert kell létrehozni.
- Le kell fektetni a felhasználók jogait és kötelességeit, egyedi szabályozásokat kell kidolgozni valamennyi részlegünkre.
- A számítógépes szolgáltatások igénybe-vételéhez szigorú jogosultsági rendszer tartozik.
- Meg kell oldani a felhasználói jelszavak rendszeres cseréjét.
- Szervereink Novell, UNIX, Linux, és Windows – ezek üzemeltetése és karbantartása a rendszergazdák feladata (Informatikai Osztály).
- A munkaállomásokat operátorok tartják karban.
- A könyvtári Novell-szerver lényegében archiválási feladatokat teljesít, valamint a közhasznú információs szolgálat adatait őrzi. Átállítása folyamatban van.
- Az újonnan vásárolt számítógépeink Windows XP operációs rendszerrel működnek.
- Az Office XP legális irodai alkalmazást használjuk egységesen valamennyi könyvtárosi-irodai munkahelyen. Az Académiai Select megrendelőiként komoly kedvezményrel kapjuk ezeket a szoftvereket, már a számítógépek rendelésekor figyelünk a legális szoftver-használatra.
- Javaslatot teszünk az egységes vírusvédelmi rendszerre. A levelező szerveren vírusellenőrző programot futtatunk, így ilyen irányból nem kell félni a fertőzéstől. Az Internet-szolgáltató munkaállomások való vírusvédelmet meg kell oldanunk.
- Az elektromos és számítógépes eszközök (lokális hálózatok, hardverek, perifériák) üzemeltetése és karbantartása központilag történik. Lényegében három osztály - a Műszaki, az Üzemfenntartási és az Informatikai – feladata. E tevékenység szoros együttműködést, jó munkakapcsolatot kíván.
- Folyamatosan gondozni kell a hardverparkot. A gépek karbantartására állandó szervizt kell biztosítani megfelelő karbantartási szerződés megkötésével.
- Újonnan beszerzett eszközeinkre mindig garanciát kell kötni (2-3 év).
- A régebben beszerzett eszközök folyamatos cseréjét, bővítését biztosítani kell. A jelenlegi szállító 3 éves garanciát biztosít a gépekre. A garanciális szerződések lejártakor szoftveres karbantartással növelhetjük a hardverpark élettartamát.

Ütemterv

2002.

1. Elkészül az informatikai rendszer biztonsági szabályozása.
2. Egységes vírusellenőrző szoftver beszerzése és aktualizálása.
3. Bővül és átalakul közhasznú információs szolgáltatás a telefonos lekérdező szoftvere.
4. 23 tagkönyvtárban ADSL/bérelt vonal és lokális hálózat épül ki.
5. 24 tagkönyvtárban ingyenes Internet-szolgáltatás indul el.
6. További 8 tagkönyvtárban bérelt vonal épül ki.
7. Folytatódik a könyvtári integrált szoftver (Corvina) a könyvtár igényeinek megfelelő továbbfejlesztése (az egyes modulok testreszabása, bővítése) és alkalmazása (új modulok bevezetése, új szolgáltató helyek bekapcsolása a rendszerbe, a könyvtári munkafolyamatok átszervezése).
8. Az internet-szolgáltatáshoz kapcsolódóan megkezdődik a könyvtárhasználók képzése.

2003.

1. Az év során további 10 tagkönyvtárban lokális hálózat és bérelt vonali kapcsolat épül ki a szükséges hardver és szoftver eszközökkel.
2. Az internetszolgáltatás kiterjesztése további tagkönyvtárakra, a 2002-ben kezdődött fejlesztési és szolgáltatási program lezárása.
3. A bérelt vonallal rendelkező és már a központi informatikai rendszerbe bekapcsolt tagkönyvtárakban a Corvina alkalmazása.
4. Az informatikai rendszer központi menedzselésének továbbfejlesztése.
5. A TextLib-el kölcsönző könyvtárak átállítása Corvinára.

2004.

1. További 10 tagkönyvtárban az olvasói adatbázisok építése, majd a gépi kölcsönzés indítása.
2. Az Internet-szolgáltatás valamennyi tagkönyvtárban elérhetővé válik.
3. A tagkönyvtárakban befejeződik a lokális hálózatok, a hálózati kapcsolatok kiépítése, a géppark és a szoftverek beszerzése.
4. Megkezdődik az amortizálódott informatikai eszközök cseréje.